

BELVÉDERE

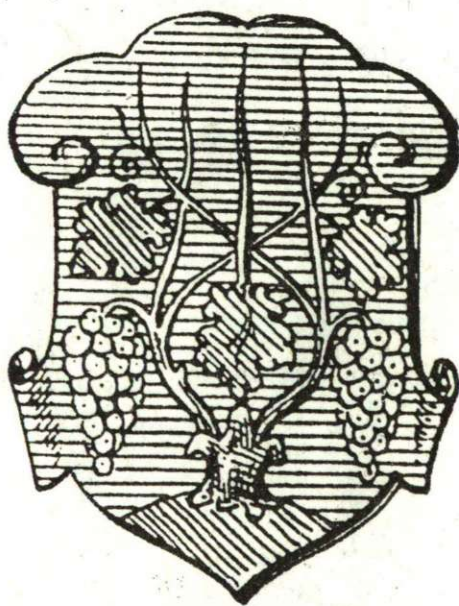
MERIDIONALE

A JGYTF TÖRTÉNÉSZHALLGATÓINAK LAPJA

Szerkeszti: Annus Gábor, Kersner Ákos, Soós Mihály

„Kárpátalján tényleg élnek magyarok”

Petőfi-szobor avatás Ungváron

Ung

„Magyarnak lenni sorsvállalás kérdése”

Göncz Árpád beszéde

MCMXC Október

Tartalom

II. évfolyam 5. szám

1990. október

Hit, remény, bizakodás 3

Hajdani vármegyéink

Ung 4

Kárpátalja

Petőfi Sándor szobrának avatása Ungváron

- 1990. szeptember 29. - 5

Petőfi szobra már áll... 14

Petőfi Kárpátalján 16

Anekdotakincs

A tudós műszere 17

A helyes változat 17

Objektív kritikus 17

(A hátlapon Ferenczy Béni Petőfi szobra látható.)

Kiadja: A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Történettudományi Tanszékének IV. Béla Köre

Kiadásért felel: Dr. Szegfű László

Megjelenik 250 példányban

Hit, remény, bizakodás

Kárpátalja fővárosában, Ungváron, 1990. szeptember 29-én majd húszezer ember gyűlt össze a főtéren, magyarok és nem magyarok, hogy tanúi legyenek Ferenczy Béni Petőfi szobra leleplezésének. Az eseményre, melyet a Kárpátaljai Magyarok Kulturális szövetsége, a KMKSZ rendezett, eljött a művész özvegye is.

A szoboravatásnak önmagán túlmutató jelentősége volt, hiszen részt vett rajta Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke és Leonyid Kravcsuk, az Ukrán Parlament elnöke is. A két gesztus - egyrészt a Petőfi-szobor avatása, másrészt Göncz Árpád ukránjai látogatása, s ezzel tulajdonképpen a szuverén Ukrajna elismerése - a két szomszéd ország javuló kapcsolatainak bizonyítéka.

A Petőfi-szobor avatási ünnepsége - talán - a legnagyobb magyar ünnep a trianoni határokon kívül a II. bécsi döntés óta. Ez az esemény, a városszerte egymás mellett lobogó magyar és ukrán zászlók visszaadták a hitet, a reményt és a bizakodást a kárpátaljai magyarságnak. A hitet, hogy nem volt hiábavaló a hetvenéves kitartás, a szívós magyarságőrzés; a reményt, hogy végre az anyaország magyarsága felfigyel a már-már elfeledett Kárpátaljára; a bizakodást, hogy Ukrajna, csakúgy mint Magyarország, végre beléphet a hőn áhitott Európába.

A híresztelésekből, melyek szerint az ukrán nacionalisták ellentüntetések, zavargásokat akarnak szervezni, - szerencsére - nem lett semmi. Az ünnepség zavartalanul zajlott le, biztatást adva ezzel a jövőre nézve; a környező országok valamelyikében - oly sok csalódás után - lehet, hogy végre európai módon rendeződik a magyar kisebbség helyzete.

Ennek a megbékélésnek a szellemét volt hivatott szolgálni a katonazenekar előadásában felhangzó magyar, ukrán és szovjet himnusz is. Így vált teljessé a kelet-európai abszurdum: az Ukrán Köztársaság egyik városának főterén, többeszes magyar és ruszin tömeg előtt, annak a - félig szlovák, félig horvát származású - költőnek a tiszteletére, akit orosz dzsidások öltek meg, a Szovjet Hadsereg zenekara játszotta a magyar Himnusz.

Ármin Gábor

Hajdani vármegyéink

Ung

Bizonyos, hogy Ung a legrégibb, úgynevezett "ősmegyék" egyike volt. Ung várát fekvése praedestinálta arra, hogy központja legyen a körös--körül fekvő területeknek. Azt az erősséget, mely a beláthatatlan sikság és a rengetegekkel borított bércek érintkezési pontján, nagyobb folyó partján épült, amelynek közelében sem más vár, sem várépítésre alkalmasabb hely nem volt, a honfoglaló ősök birtokba véve továbbnyomulásuknak kiinduló pontjává tették, szükségképpen Szent István sem hagyta számitáson kívül. Ungvárnak a vidék kormányzó központjául kellett szolgálnia.

A magyar társadalmi, vagy - ami ezzel a középkorban egyértelmű - nemesi élet hazánkban általában csak a XIII. században kezdett kifejlődni. Ez alól Ung vármegye sem kivétel. A XI. és XII. századok megyei, társadalmi életére tehát csak igen gyér adataink vannak, csakis azokról tudunk, akik a történelmi eseményeknek az előterében állottak. A megyei élet átlagembereiről, ezek életéről, birtokviszonyairól, szerepléséről csak a XII. századtól értesülünk részletesebben.

A XIII. század végén már virágzó nemesi életet találunk a megyének egész hozzáférhető részében. Leginkább Aba, Boksa, Bogath-Radván, Guthkeled, Ákos, Bechegregor nemzetségeket látjuk itt képviselve az Ung, Laborc és Latorca mindkét partján, sűrűn elszórt falvaikban.

A XIV. században, amint a helynevekből is látható, a magyarság Ungban is erősebben volt képviselve, mint ma. Nem egyedülálló jelenség Ungnál ez az elszlávosodás, más felvidéki megyéinkről is tudjuk, hogy ott egykor dús magyar élet virágzott. Ungban magyarokon és ruthéneken kívül találhatunk még románokat, a XV. századtól cigányokat is.

A középkorban Ung megye nagyrésze rengeteg erdővel borított vidék, felséges vadászterület volt. Mára az erdők nagyrésztét kiirtották, a mocsarakat lecsapolták, nyoma sincs az egykori gazdagságnak.

(Farkasfálvy Mauks Ernő: Ungmegye múltjából c. műve alapján,
Szeged, 1905.)

Kárpátalja

Petőfi Sándor szobrának avatása Ungváron

- 1990. szeptember 29. -

Az alábbiakban válogatást közlünk az avatóünnepségen elhangzott beszédekből.

Elsőként Fodó Sándor, a KMKSZ elnöke lépett a mikrofonhoz:

- Mélyen tisztelt Elnök úr, tisztelt Leonyid Kravcsuk, tisztelt vendégeink, barátaink! Engedjétek meg, hogy a Kárpátaljai Magyar Kultúrális Szövetség nevében szeretettel üdvözljem kedves vendégeinket, mindenkit, aki megtisztelt bennünket azzal, hogy jelen van ezen az ünnepen. Mert ünnep ez, ünnep, nemcsak Ungvár város lakossága és magyarsága számára, de

ünnep ez az egész Kárpátalja magyarsága számára, sőt az egyetemes magyarság számára is.

Elnök úr, külön köszönjük Önnek, hogy jelenlétével megtisztelt bennünket, ezzel az ünnep fényét növeli, egyetemes magyar jellegűvé teszi. Köszönjük mégegyszer, minden kárpátaljai magyar nevében.

Külön örömet jelent számunkra, hogy ezen az ünnepen részt vesz az Ukrán Köztársaság elnöke, Leonyid Kravcsuk. Ezt a gesztust, amely példa nélküli a maga nemében, úgy értékeljük, hogy nemcsak a Magyar Köztársaság elnökének szól, hanem nekünk is, a kárpátaljai magyaroknak. Szeretnénk hinni, hogy azt jelenti, a Köztársaság vezetői tudatában vannak annak, hogy a két ország közötti jószomszédi, baráti kapcsolatok ügyében a kárpátaljai magyarság a hid szerepét játssza.

Külön szeretném köszönteni külföldi vendégeinket, akik az összes környező országban élő magyarságot képviselik. Ennek az ünnepnek az egyetemességét ez is jelzi. Köszönöm mindenkinek, aki eljött!

A Városi Tanács nevében a vendégeket, egybegyűlteket a Tanács elnöke, Landovszki Emil üdvözli:

- Tisztelt Elnök úr, tisztelt - mégégyszer - Elnök úr, üdvözlöm Önöket, köszöntöm az egybegyűlteket! Ez a nap az egység ünnepe. Évszázadok óta ezen a földön válllvetve harcoltak, éltek, osztották örömeiket és bánatukat magyarok és ukránok, ruszinok és szlovákok. Voltak idők, amikor minket mesterségesen meg akartak osztani, voltak idők, amikor különböző ünnepeket, hősokeket varrtak a nyakunkba. Ez a mai ünnepség - népünnepe, a nagy magyar költő, Petőfi Sándor tiszteletére rendeztük.

A világ forradalmi és demokrata költői között az egyik előkelő helyet a mi népünk számára is Petőfi Sándor foglalja el. Petőfi Sándor a magyarság számára azt jelenti, amit az ukránoknak Sevcsenko, a lengyeleknek Miczkievic, az oroszoknak Puskin. Ő az a költő, aki a leghűbben tükrözte a magyarság gondjait, problémáit, bánatát. Petőfi forradalmár költő; ő szólaltatta meg leghűbben a forradalmi eszméket, ezért neve örökké élni fog, fénye nem halványul. Petőfi olyan költő, akinek költészete óriási hatást gyakorolt az egész magyarság történetére. Ezzel a költő dicsősége, híre messze túllépte Magyarország határait.

Petőfi Sándor az a költő, aki 150 évvel ezelőtt járt vidékünkön. Igen, ő volt itt, Ungváron, látta az itt élő embereket. Petőfi Sándor ma visszatért Ungvárra, hozzánk. Mától emlékműve, szobra itt fog állni ebben a parkban. Ide jönnek majd gyermekek és felnőttek, ungváriak és a város vendégei, hogy tisztelegjenek a nagy forradalmár költő emléke előtt. Jelképerejű, hogy Petőfi Sándor akkor tért vissza ide, hozzánk, amikor nálunk először igazán demokratikusan választott tanácsok vették kezükbe a hatalmat, és új napot nyitnak a nemzetiségi kérdés megoldása terén is. Mi mindent elkövetünk a magyarság, a kárpátaljai magyarság forradalmiságának megőrzése érdekében, és jellegzetes, hagyományos kultúrájának ápolása terén. Szeretnénk hinni, hogy most, amikor rengeteg szociális probléma is felgyülemlett megyeszékhelyünkön, a köztársaság vezetői megadnak nekünk minden segítséget. Ungvár, a szuverén, független Ukrajna nyugati kapuja, az a kapu, amelyen Ukrajna is elindul Európa felé. Ez az ünnep is bizonyítja azt, hogy csak egységben, együtt, barátságban tudjuk megoldani azokat a problémákat, melyek előttünk állnak.

Tisztelt Elnök úr, üdvözljük Önt itt, ősi házunkban, és hisszük, hogy az Ön látogatása elősegíti a népeink közötti barátság további erő-

sítését. Tisztelt Legfelsőbb Tanács Elnöke, szeretnénk, ha Ön most itt megismerné a kárpátaljai nép lelkét, gondolatvilágát, megértené azt, hogy itt mi élni akarunk, alkotni - szabadon és békében.

A szó mélyen tisztelt vendégünké, a Magyar Köztársaság Elnökéé,
Göncz Árpádé:

- Honfitársaim, magyar testvéreim! Különös jelentőségűnek érzem, hogy három ölelkéző himnusz elhangzása után beszélhetek önökhöz. Különös jelentőségűnek érzem, hogy együtt ünnepel velünk Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának Elnöke, és ünnepünket megtisztelte jelenlétével a Szovjetunió magyarországi nagykövete. Talán tökéletesen érthető ez, hiszen Petőfi, aki a mi szabadságharcunk jelképe, és számunkra nem egy nagy magyar költő, hanem a magyar költő, a Világ szabadságért is meghalt, nemcsak Magyarország szabadságáért.

Boldog vagyok, hogy Magyarország, a Kárpát-medence legszebb Petőfi-szobra áll itt, ezen a téren. Ferenczy Béni nem protokoll-szobrot alkotott. Ez a szobor nem frázisok Petőfijét ábrázolja. Ez a szobor azt a Petőfit ábrázolja, azt a vékonypénzű költőt, aki elindult - talán - a jövője, - talán - a sorsa, - talán - mindannyiunk jövője felé. Az útján az első lépés babérta taposva indult, mert számára nem a babér, hanem az ügy volt a fontos. Ez a Petőfi még valamit mond nekünk: tudjuk, Petőfi édesanyja szlovák, édesapja szerb származék volt; Petőfi vállalta a magyarságot, és bebizonyította, hogy magyarnak lenni mindenekelőtt nem származás, hanem sorsvállalás kérdése. Számomra itt ez különösen fontos. Körülnézek az itt álló ezreken, akik magyarnak vallják és magyarnak érzik magukat, akik megőrizték a magyar világukat; akkor őrizték meg a magyarságukat, amikor magyarnak lenni áldozatot jelentett, talán tudatosan, talán ösztönösen követették Petőfi lépteit. Meg kell mondanom, mély tisztelettel adózom az önök hűségé-

nek és magyarságának, mint a Magyar Köztársaság választott elnöke, az egész magyar nép nevében. Példát mutattak nekünk, és büszkéek vagyunk önökre. Az önök magyarságának fényé miránk hárul vissza.

Meg kell mondanom, két csodálatos nap áll mögöttünk; meleg és eredményes tárgyalások után Kievből jöttünk ide, egy olyan ország fővárosából, amely szintén elindult a demokrácia és a szabadság útján, és biztosra veszem, hogy ennek az útja pontosan ugyanaz lesz, mint a mienk. És a végcélja is ugyanaz. Nem ért hát meglepetésként bennünket, hogy olyan melegen és barátsággal fogadtak, egy olyan ország képviselőjében, amely először ment el kezetszorítani, és az önállóságukat megerősítette. Az a Szovjetunió, amelynek Ukrajna a tagja, az az Ukrajna, amelyikkel mi kezdet szorítottunk, - új Ukrajna és új Szovjetunió - természetes barátunk és természetes szövetségesünk. És hadd mondjam meg, egy olyan magyar nemzeti kisebbség hazája is egyben, amely részese ennek a forradalmi jelentőségű átalakulásnak, amely ezáltal háromszoros felelősséget vállal. Háromszoros felelősséget, éppen úgy, mint a Kárpátok medencéjében élő többi magyar nemzeti kisebbség, mert 1989 óta a magyar kisebbség különböző csoportjai saját kezükbe vették a sorsuk intézését. Immár nem tétlen elszenvedői a sorsuknak, hanem kovácsai a saját jövőjüknek. Mi, Magyarországon élő tízmillió magyar, tanácsot nem tudunk adni nekik, hogyan tegyék, hogyan formálják sorsukat; mi csak segíteni tudunk, és a legna-

gyobb segítség, amit mi adni tudunk, ha Magyarországot virágzó, boldog, szabad és demokratikus országgá formáljuk, és szoros baráti kapcsolatot építünk ki azokkal az országokkal, - jelen esetben Ukrajnával - ahol ez a nemzeti kisebbség él.

Önök, mint a saját sorsuk kovácsai, felelősak - mindenekelőtt - saját népüknek, felelősök az anyaország magyarságának, és felelősök annak a népnek, amelylyel egy évezred óta élnek együtt, és reméljük, egy újabb évezredet fognak elélteni, meleg, őszinte, testvéri barátságban! Jelentősnek tartom a mögöttünk lévő két napot, mert sikerült kimunkálnunk és aláír-

JÁNOS VITÉZ.
Irtta
PETŐFI SÁNDOR.

Ára 12 kr. p.p.

nunk egy olyan megegyezést, amely - talán - ennek az újabb évezrednek az első lépését jelenti. Lehetővé teszi a két ország szabad érintkezését - ennek gyakorlati módszereit már egy hónapon belül kormánybizottság tárgyalása fogja kimunkálni - , lehetővé teszi, hogy kulturális, gazdasági, környezetvédelmi, sport, ifjúsági, társadalmi és minden más kapcsolatot szabadon építsünk egymással, és lehetővé teszi, hogy önök itt mindazon kollektív és egyéni emberi jogokat élvezhessék, amely megillet egy nemzeti kisebbséget. Nem vagyok jövőbelátó, nem tudom, hogyan fog alakulni a jövő. Ami emberileg lehetséges, azt Ukrajna vezetői és mi megbeszéltük, és elhatározásra jutottunk, közös akarattal, és - me-rem állítani - szeretettel. Engedjék meg, hogy én ezt a bejelentést tegyem mindenekelőtt Petőfi szobra előtt, és hogy ezzel a bejelentéssel adózzak az Önök hihetetlen és tiszteletreméltó hűsége előtt. Köszönöm szépen a figyelmüket!

A szó az Ukrán Legfelsőbb Tanács elnökéé, Leonyid Kravcsuké:

- Tisztelt elvtársak, szeretett barátaink! Ma ukrán földön lepleztük le a magyar irodalom géniusának, a nagy magyar költőnek, Petőfi Sándornak szobrát. Örülünk annak, hogy Ungváron állni fog ez az emlékmű. Az olyan nagy költő-alakok, mint Petőfi, nemcsak a magyarságéi, hanem az egész világei. Túllépték saját hazájuk határait. Petőfi mindössze huszonhat éves volt akkor, amikor elesett a harcmezőn mint forradalmár költő. Több mint nyolcszázötven verse koszorúzza a magyar irodalmat, és lett az egész világirodalom értéke.

Petőfi, mint a mi Sevcsenkónk, nagy hazafi volt. "Nincs más Ukrajna, mert nincs más Dnyeper" - írta egykor Sevcsenko --- "Én magyar vagyok, és az öt földrész között nincs még egy Magyarország" - írta egykor Petőfi. Petőfi nagy forradalmár, demokrata, humanista volt; nemcsak a kortársai számára jelentette mindazt, amit ezek a szavak jelentenek, hanem nekünk is, a mai kor embere számára. A két költő forradalmár volt, harcolt és tett a boldogabb jövőért, amelyért mind mi, mind a magyarok itt Ukrajnában és Magyarországon most kezdtük el a harcot.

Szeretném Önöket biztosítani arról, hogy az Elnök úr Ukrajna látogatását történelmi jelentőségű látogatásnak tekinti. Ez egy új időszak kezdete a két szomszédos ország kapcsolatainak erősítésében és elmélyítésében. A mi közös nyilatkozatunkban, melyet szívesen irtunk alá, tükröződ-

nek mindazok a problémák, amelyek a kievi tárgyalások során az asztalra kerültek. Nem kerültük ki a nemzeti kisebbségek problémáját sem, és teljes egyetértést értünk el ebben a kérdésben. Mi megmondtuk egymásnak, és meg akarjuk mondani ma önöknek is, hogy a kárpátaljai, ukrajnai magyarok otthon fogják magukat érezni a jövőben is. Mi magasra értékeljük a vidék magyarságának munkásságát, munkaszeretét és azt a harcot, melyet eddig velünk együtt folytattak. Az elnök úr bejelen-

tette, hogy a Magyar Köztársaság segíteni fogja ezt a nagy folyamatot. Petőfi szobra, mely itt áll, biztosítéka mindennek; nem véletlenül itt a szobor mellett jelentettük be közösen az elnök úrral, hogy ez így van, és ennek így kell lennie! Ez a szobor egyúttal jele is a mi mélységes tiszteletünknek a Magyar Köztársaság iránt.

Befejezésül hadd fejezzem ki tiszteletemet és köszönetemet az Elnök úr előtt, a magyar író előtt, aki lényeges szerepet játszik a magyar jövő építésében!

A Magyarok Világszövetsége nevében Komlós Attiláé a szó:

- Ungvár polgárai és Kárpátalja jelenlegi népe, a Magyarok Világszövetségének a köszöntését hozom. Annak a világszövetségnek, amelyik egyik kezét otthonról, Magyarországról a nyugati országokban szórványban élő magyarok felé nyújtja ki, a másik kezét pedig a kelet-európai országokban nagyobb tömbökben, nemzeti kisebbségben élő magyar testvéreink felé. Mélyen megható és megrendítő ez a mai ünnepség. Magam mögött érzem azoknak a magyaroknak az üdvözlő erejét, szeretetét, támogatását, akik a világ különböző sarkaiban élve most idegondolnak tihozzátok.

Petőfi Sándorról, a mi költőnkéről nagyon sokféleképpen lehet jellemzést adni. Ebben a mai hangulatban, ezekben a napokban az én számomra az ő tanítása két szó: Hűség és Bátorság. Az ő költészete és egész életműve arról tanúskodik, hogy hogyan lehet valaki hű mindahhoz, amit hisz, hogyan lehet valaki hű az anyanyelvhez, a nemzethez, és hogyan állhat ki eszméi mellett bátran, egészen a halálig. Máig ható az ő erkölcsi tanítása, amit

Németh László így fogalmazott meg: "Petőfi erkölcs: Hűség magunkhoz és Bátorság hűségünkhöz!" Úgy érzem, hogy Kárpátalja népe ezzel a hűséggel keresi önmagát, és találja meg önmagát, és minden bátorságával kiáll önazonossága mellett. A Petőfi Sándortól tanult erkölcsiséget azonban nekünk ma még valamivel ki kell egészíteniünk. El kell fogadnunk mások hasonló törekvéseit is, akik a saját önazonosságukat keresik, akik - úgyszintén - hűek akarnak lenni önmagukhoz, és bátran meg akarják vallani önmagukat mások előtt. Lehet, hogy mindez feszültségekkel jár, de a mi népeinknek - éppen Petőfi Sándor tanítása értelmében - nem a feszültségek növelésére, hanem a feszültségek feloldására kell törekednie. Tudnunk kell azt, hogy a mi népeinknek csak egyetlen egy lehetséges jövője van Európában, ha ebbe az Európába közösen, együtt tudunk bevándorolni!

A Magyarok Világszövetsége nevében tehát így hajtom meg a fejem Petőfi Sándor szobra előtt, és az előtt a nép előtt, aki az ő hűségét és az ő bátorságát itt, Kárpátalján ma is példértékűen továbbviszi. Isten áldása legyen valamennyiötökön!

A magyar íróársadalom nevében Pomogáts Béla irodalomtörténészé a szó:

- Kedves barátaim, át szeretném adni a magyarság kulturális és szellemi egységéért dolgozó anyanyelvi konferencia üdvözlését is. Történelmi hónapokat és napokat élünk. Ezek a történelmi napok mindig történelmi pillanatokból épülnek fel. Ilyen történelmi pillanatok vagyunk tanúi most is. Az eddigi évtizedekben, de mondhatjuk azt is, hogy az elmúlt hetven évben Európának ez a része, a Kárpát-medence szobordöntések színhelye volt. Egymás után dőltek le Kossuthnak, Bem tábornoknak, illetve Petőfinek a szobrai. Holott ezekben a szobrokban öltött testet a magyar történelmi örökség, a magyar identitás. Ezek a szobrok adtak otthonosságot, magyar otthonosságot a Kárpát-medencében. Ahogy a keresztény ember járva a világot Szent Péterre vagy Szent Pál szobrára talál, úgy ismerte föl önmagát a magyar a Kárpát-medencében, amikor Kossuthtal vagy Petőfi-vel találkozott.

Eredménynek érezzük tehát, hogy a szobordöntések évtizedei után elkezdődött a szoborállítások korszaka. Köszönet érte Kárpátalja népének, Kárpátalja magyarságának. Azzal, hogy ideállította eléink Petőfi szobrát, felemelte Petőfi örökségét, ezzel mi is felemelhetjük ismét a fejünket.

A kárpátaljai magyarság nevében Tari Józsefé a szó:

- Tisztelt egybegyültek, testvéreim, magyarok és nem magyarok, igen tisztelt Elnök urak, kedves vendégeink! Kárpátalja jelenkori történelmének igen kimagasló pillanatát élhettük meg most itt. Szűkebb pátriánkban már voltak az idők során olyan időszakok, amikor a közös érdek és eszme történelmi vállalkozásra összehozott bennünket itt, az itt élő különböző nemzetiségeket. Gondolok itt elsősorban Dózsáékra, aztán Rákóczi zászlóbontására, a szabadság-testvériség eszméjének e tá-

jék haladó erőit egy akaratra hozó forradalmára 1848-ban. Ennek a népeket testvéri közösséggé összefogó eszmének legkimagaslóbb gényusa Petőfi Sándor, akinek a szobra körül most itt testvéri kézfogásra összegyűltünk.

Mi magyarok, nem tudom, felmértük-e már, fel tudjuk-e mérni, ki volt Petőfi Sándor, a szabadság eszméjének, az emberiség egységének legnagyobb gényusa. Itt, ezen a tájon, ahol a késői költőtárs, Ady azt mondja: "a Dunatáj(...)szégyenkaloda, ahol a magyar, oláh, szláv bánat mindig csak egy bánat marad".

Föl tudjuk-e mérni helyzetünket, és találkozunk-e végre az eszmebarrikádokon? Az ukrán, ruszin szellem kiválóságai ennek az eszmének a bűvkörében élnek. Így Petőfi, Sevcsenko szobrai itt Ungváron, - remélhetőleg a közeljövőben - egymás mellett, az elnyomott népeket, nemzeteket egységbehozó eszmének a szimbólumai lesznek. Adja Isten, hogy így legyen!

✻

A kárpát-medencei magyar kisebbségek nevében Nagy Béláé, az RMDSZ Bihar megyei elnökéé a szó:

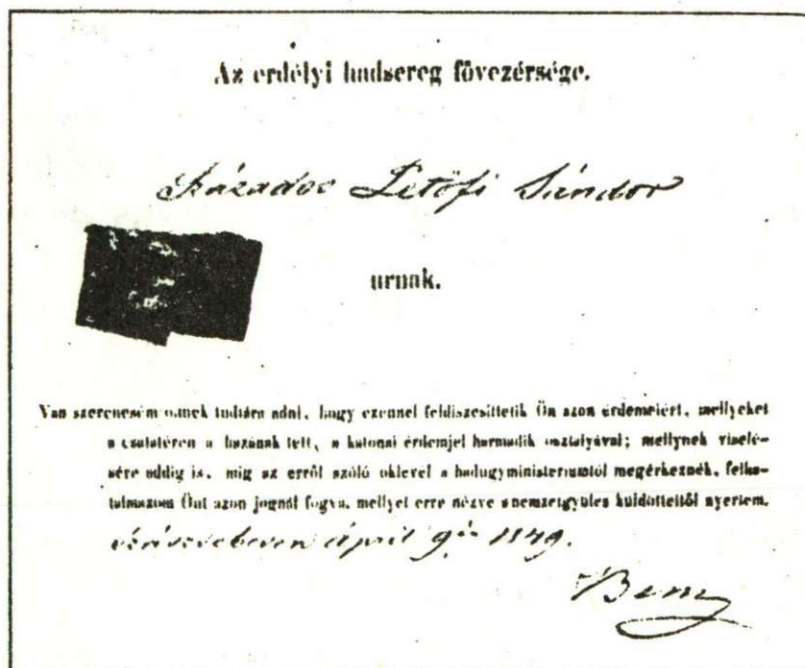
- Tisztelt gyülekezet, hölgyeim és uraim! Itt és most, a Kárpátalján, egy kisebbségi területen Petőfi Sándor szobrát avatjuk. Történik mindez akkor, amikor másutt, de most, ugyancsak kisebbségi területen Petőfi-emlékeket gyaláznak. Gondolok itt arra, amikor márciusban Koltón felrobbantották a Petőfi-émlékművet; július végén pedig Fehéregyházán törték össze a költő szobrát. Nem panaszként emlegetem föl mindezt, csupán jelezni

szeretném a szélsőségeit egy helyzetnek, egy állapotnak, a kárpát-medencei kisebbségi helyzetnek, kisebbségi állapotnak. Annak az útnak az egyenetlenségeit szerettem volna jelezni, amelyen ezek a kisebbségek mégiscsak elindultak. Szeretném hinni, hogy ezen az egyenetlen úton ez a kisebbség nem marad vezetők nélkül. Példa rá ez a mai nap, amikor felelős, hatalommal bíró államférfiak azok, akik föl vállalták a kisebbség képviselését az ügyét. Gödrös és göröngyös ez az út, de a kivezető eszme mindenképpen - s remélem, hogy ezt azok is tudják, akik a vezetést föl vállalták - csakis Petőfi szelleme lehet. Függetlenül attól, hogy ma, bárhol és bárki által Petőfi- emlékeket gyaláznak.

Engedjék meg, hogy egyetlen mondatot fölolvassak abból a levélből, amelyet a Romániai Magyar Ifjúsági Szervezet elnöksége juttatott el ebből az alkalomból, akinek a képviselői nem jöhettek el.

"Petőfi mindannyiunké, Petőfi nem más, mint az egyetemes magyarság kiemelkedő személyisége, az egykori és a mai forradalom jelképe, kárpátaljai, felvidéki, magyarországi, délvidéki, erdélyi magyarok európai szellemének küldötte a világosság, a szabadság felé; Petőfi minden időben és helyen egyaránt a világszabadság fájdalmas óhaja, minden népnek közös történelemformáló akarása."

Ezekkel a gondolatokkal osztozunk az önök örömeiben, mindazoknak a nevében, akik ma a Kárpát-medencében kisebbségi sorban élnek.

Petőfi szobra már áll...

Az avatási ünnepség után az ungvári egyetem magyar hallgatóival beszélgettünk a szoboravatás jelentőségéről, Petőfiről, a szobrokról, a kisebbségi létről, a jövőről.

- Véleményed szerint - a jövőbe nézve - mi az igazi jelentősége a mai eseménynek?

Zubánics László, történészhallgató:

- Általában mindent politikai szempontból nézek, így számomra az, hogy ezen az ünnepségen részt vett a Magyar Köztársaság elnöke és az Ukrán Parlament elnöke, azt mutatja, hogy Ukrajna is igyekszik a haladás útjára lépni, s kibontakozni abból az ázsiai igából, melyben eddig volt. Remélem, hogy továbbra is minden ebben az irányban fog haladni, s így talán 2-3 év múlva Ukrajna és Magyarország is a közös európai ház lakója lesz.

- Ungvár utcáit járva feltűnően kevés szobrot láthatunk, s - ha jól tudom - Petőfién kívül egyetlen magyar vonatkozásút sem. Szerinted ebben is várható változás?

- A Petőfi-szobor avatása precedenst teremtett, és reméljük, hogy történelmünknek más hirességei is szobrot kapnak. Így például Gyöngyössi, aki környékünk szülötte, aztán Dayka Gábor, akit igazságtalanul távolítottak el a régi Drugeth-gimnázium éléről, és szobra mindmáig egy raktárban porosodik, orrát letörték, de gondoljunk gróf Drugeth Jánosra is, aki Ungvárért nagyon sokat tett. Reméljük, ők is visszakerülnek méltó helyükre.

Március 15-én mondta a Haladás az átépítésért mozgalom vezetője, hogy Petőfi szobra majd egy sugárúton fog állni Tarasz Sevcenkoéval, ami a két nép között létrejövő testvériséget fogja jelképezni. Petőfi szobra már áll...

- Mit jelent számodra a mai ünnepség, és mit jelent az, hogy már itt, Ungváron is áll Petőfi szobra?

Beregszászi Zsolt, német nyelv és irodalom szakos hallgató:

- Az ünnepségről nem tudok mit mondani, azt át kellett élni. Az, hogy a két államfő is jelen volt, megadta a presztizsét az egésznek. Hogy az

elkövetkező napokban mi lesz, azt - talán - azzal tudnám összefoglalni, - nem tudom melyik előadó mondta -, hogy Petőfi a magyarok számára azt jelenti, mint a hívők számára a szentképek és a szentélyek. Azt hiszem, sőt biztos vagyok benne, hogy bármikor, amikor itt fogok elmenni a szobor előtt számomra is szentély lesz. Eddig nem volt olyan hely, ahol otthon éreztem volna magam, úgy mint magyar. Remélem, ha leülök a szoborral szemben, mindig megadja nekem ezt az érzést. Sajnos azonban ez egy hely; ha két méterrel arrébb megyek, akkor megint belecsöppenek a hétköznapi szürke tengerébe, ami azt jelenti, hogy megint csak kisebbnek fogom érezni magam.

Az előbb itt a barátnőm azt mondta, hogy a budapesti Illés-koncerten ordítani akart, el akarta átkozni Trianont. Hát én is ezt szeretném most!

- A KMKSZ szempontjából hogyan tudnád értékelni az avatási ünnepséget? Növekedett-e a szervezet tekintélye, befolyása?

Kerekes Nagy Gáspár, a KMKSZ ifjúsági munkabizottságának elnöke:

- Mit jelent ez az ünnepség? Számunkra sok gondot, szervezési problémát. Az ünnepség hatása viszont óriási lesz - véleményem szerint -, mert az, hogy Göncz Árpád idelátogatott, és látogatása alatt nemcsak a hatalom képviselőivel tárgyalt, hanem a KMKSZ elnökével és képviselőivel is, a környező nemzetiségek köreiben presztizst ad úgy a KMKSZ-nek, mint az egész kárpátaljai magyarságnak. Most már látnak egy bizonyos erőt, támogatást mögöttünk, látják, hogy az anyaország - végre - felfigyel erre a legkisebb és legmostohább testvérére is, amely véletlenül elszakadt.

- A kárpátaljai magyar ember szempontjából mi az igazi jelentősége ennek a szoboravatási ünnepségnek?

Kovács Géza, magyar filológia szakos hallgató:

- Ez az ünnep minden kárpátaljai magyar számára óriási esemény volt. Az, hogy ennyi figyelmet szenteltek a kárpátaljai magyarságnak, hogy a mai ünnepség központi figurájává a kárpátaljai magyar ember vált, az, hogy a magyar köztudatba bevonult, hogy Kárpátalján tényleg élnek magyarok, olyan magyarok, akik az egyetemes magyarságnak szerves részét alkotják, az az igazán jelentős eredmény.

/ Annus Gábor /

PETŐFI KÁRPÁTALJÁN

Petőfi Sándor 1847 nyarán járt Kárpátalján. Úti leveleiben, melyek felérnek egy-egy tájleírással, hol csipkelődve, hol indulatosan ábrázolja az akkori magyar viszonyokat. Így ír Kerényi Frigyes barátjához a kárpátaljai élményeiről:

XII. LEVÉL (részlet)

Ungvár, 1847. július 11.

... Valami egy órányira Király-Helmectől van Lelesz. Nagyszerű disznó-hizlalo hely. Van benne roppant barátklastrom. – Leleszen fölül foly a Latorca a Bodroghköz és Ung megye között. Folyása kanyargó, vize világoszöld, környéke erdős a rév körül, hol kompon jön át az ember. Csend volt, a mint áthoztak, kellemes erdei csend, melyet csak egyes madárfütyentés és az evezőlapátok egyhangu loboskolása zavart meg.

Késő este értem Ungvárra. Itt kezdődik ama nagy rónaság, mely tart lefelé egészen a Dunáig, s melyek kénye kedve szerint csavarog a Latorca, Tisza, Szamos, Kraszna, Kadarcs, Hortobágy, Berettyó, Körös, Maros stb., s melyen fekszik Szatmár, Nagy-Kálló, Nagy-Károly, Debrecen, Karcag, Kecskemét, Halas, Szeged, Szarvas, Gyula, Makó, Temesvár, Kikinda, Becskerek stb. Ah, csak addig szeretnék madár lenni, míg ez óriási rónát keresztülröpülöm!

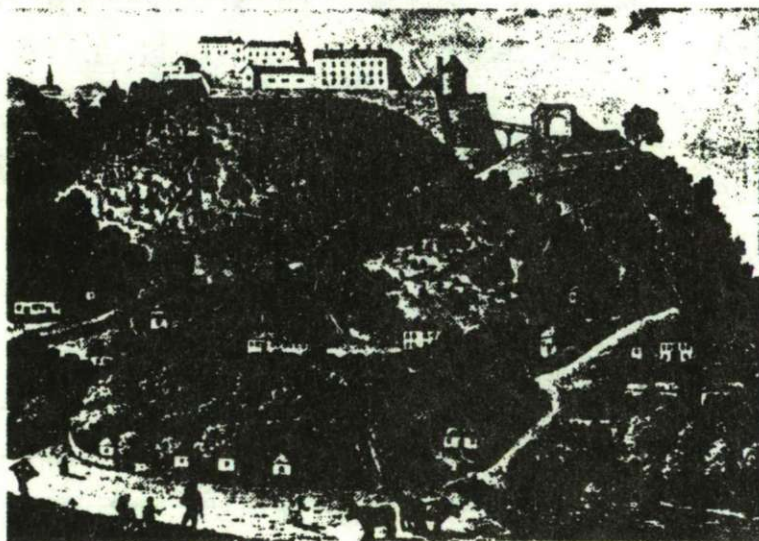
Ungvár egyébiránt szörnyen komisz város. Piszkos és rendetlen. Éppen olyan, mint a részeg ember, ki pocskába bukott, s most sárosan tántorog haza felé.

XIII. LEVÉL (részlet)

Beregszász, 1847. július 12.

... Ungvárról korán reggel vagy tulajdonképp későn reggel indultam el, s délután értem Munkácsra. Míg kocsisom megkapatta lovát, én hirtelen megebédeltem, s siettem ki a statusbörtönné alakult várat megtekinteni, mely a várostól egy jó negyedórányira fekszik a róna közepén, egy magas kerek dombon. A domb oldalán szőlőt természetnek... nem szeretnék borából inni... azt gondolnám, hogy a rabok könnyét iszom. Fölmentem a várba, az udvarokat s egy pár szobát bejártam, de a börtönöket nem mutatták meg, talán mert egyedül és egészen ismeretlen voltam, vagy senkit sem eresztenek a föld alá? nem tudom. Egy teremben többek között ott van Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona arcképe is. Más helyen óráig elnéztem volna e dicső képeket, de itt csak futólag szemléltem őket, mert sietnem kifelé. Tudj' isten, e falak közt úgy összeszorult keblem, hogy alig bírtam lélekzetet venni. Érzéseimet leírtam egy versben. Azok kínos érzések voltak. Az egész idő alatt, míg itt voltam, fülemben valami szellem szomorú dolgokat sutogott. Szavait nem is értettem, oly halkán beszélt, csak suttogását hallám, és ennek oly bús hangja volt. Azt sem tudom, ki volt e suttogó szellem? az emlékezet-e vagy a sejtés?... 1800-ban és 1801-ben az itteni foglyok egyike volt Kazinczy Ferenc. Szegény Kazinczy! szegény haza! –

Munkácsról egy jó etetés Beregszász. Közönséges mezőváros, van benne gót templom, megyeház és magyar kocsmáros, a mi nagy vigasztalás (nem a templom, hanem a magyar kocsmáros), ha az ember három napig csupa zsidó kocsmákban hentergett. Dicsekedés nélkül szólva, a legnagyobb emberbarátok egyike vagyok, s tisztelem becsülöm a zsidókat, de már a kocsmákból csak kikergetném őket pokolig, mert a mi ronda, csak ronda az, hiába!

A munkácsi vár az 1800-as években

Petőfi Sándor

A munkácsi várban

Itt tűz felett piros zászlaját a

Szabadságnak Zrínyi Ilona?

A szabadság hőseinek tanyája

Íme, íme most rabok hona.

Semmi más, mint dönthetetlen kőfal,

Semmi más, mint láncsörömpölések –

Bátran tudnék a vérpadra lépni,

Oh de ez a börtön... ettől félek.

Föl s alá jár magas büszke fővel

Ott a sáncon egy ifjú fogoly;

Messzeszállott lángtekintetével

Vajjon hol jár gondolatja, hol?

Lépte gyors még; új vendég bizonynal,

Erejét az éj s lánc nem töré meg –

Bátran tudnék a vérpadra lépni,

Oh de ez a börtön... ettől félek.

Ott a másik sáncon egy öreg rab,

Nem tekint sem ide, sem oda,

Lassan hordja könnyű, száradt testét...

Nehezebb már lánc, mint maga.

Tört szeméből holt sugár búvik ki,

Mint a sírból a kísértő lélek –

Bátran tudnék a vérpadra lépni,

Oh de ez a börtön... ettől félek.

Ifjú rab, nézd, mint virít az erdő,

Akkor is, ha kijösz, zöld lesz az,

Ah de téged, téged akkorára

A nyomor s bú régen behavaz.

És te vén rab, tőled már talán csak

Itt vesz búcsút a lánc és az élet –

Bátran tudnék a vérpadra lépni,

Oh de ez a börtön... ettől félek.

Föld alól föl halk nyögés jön; mint a

Köszörült kés, metszi szívemet.

El, el innen! fönn vagyok, és mégis

Környekhez már-már az örület,

Hát ha még lenn volnék, hogyha ott lenn

Híznék rajtam testi-lelki féreg! –

Bátran tudnék a vérpadra lépni,

Oh de ez a börtön... ettől félek.

Munkács, 1847. július 12.

Anekdotakincs

A TUDÓS MŰSZERE

Albert Einstein felesége megtekintette az obszervatórium óriási távcsövét. A kíséretében levő csillagász elmagyarázta neki, hogy e műszerrel meg lehet állapítani csillagrendszerek formáját és felépítését.

- Ó! - csodálkozott Einstein felesége. - A férjem is ezt csinálja, de rendszerint használt borítékok hátlapján.

A HELYES VÁLTOZAT

Egy díszebéden két aranyifjú kötekedve azt kérdezte Voltaire-től, hogyan lesz helyesebb: "Adjon innom", vagy "Hozzon innivalót".

- Az önök szájába egyik változat sem való - válaszolta Voltaire-, önöknek azt kell mondaniuk: "Vigyenek bennünket vályúhoz."

OBJEKTÍV KRITIKUS

XIV. Lajos verseket írt, és műveit átadta Boileau-nak, a neves költőnek, elbírálásra. Miután a verseket figyelmesen elolvasta, Boileau így szólt:

- Felség, én ismételten csak csodálni tudom az ön sokoldalú képességeit: gyöngé verseket akart írni - és ez tökéletesen sikerült önnek!

